

INBO: “Waterschaarste en -overlast zijn uiting van een diepgeworteld probleem”

nieuws

In zijn gloednieuwe tweeverjaars Natuurrapport 2023 brengt het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) een beleidsevaluatie rond vier grote natuur- en biodiversiteitsuitdagingen waar Vlaanderen voor staat. Eén van die grote uitdagingen is waterschaarste en wateroverlast. “Het waterbeheer was eeuwen gericht op zo snel mogelijk afvoeren, terwijl de klimaatverandering ons nu dwingt om water zo veel mogelijk vast te houden. Het veranderen van die ingebakken gewoontes zal tijd vragen”, zegt Helen Michels, coördinator van het Natuurrapport 2023.

🕒 18 SEPTEMBER 2023 – LAATST BIJGEWERKT OM 19 SEPTEMBER 2023 7:35
Jozefien Verstraete

Lees meer over:

onderzoek

klimaat

water

droogte

Een team van zeven INBO-wetenschappers, bijgestaan door 120 experten en beleidsmakers, boog zich twee jaar lang over de onderzoeksvraag of Vlaanderen op weg is om de doelen van de Europese Green Deal te halen. “De grondige analyse toont aan dat er voor het Vlaamse beleid nog stevige uitdagingen staan te wachten, niettegenstaande dat er de laatste jaren al betekenisvolle inspanningen werden geleverd”, aldus INBO. De grootste vier uitdagingen volgens INBO zijn de droogte- en overstromingsproblematiek, klimaatverandering tegengaan, een samenhangend natuurnetwerk realiseren en de leefbaarheid in de steden verbeteren.

Waterschaarste en wateroverlast

De eerste uitdaging geschreven [in het rapport](#) is de droogte- en overstromingsproblematiek. “Valt er veel neerslag op korte tijd dan kunnen onze beken en rivieren die grote toevoer niet aan en zijn overstromingen het gevolg”, aldus de INBO-onderzoekers. “Tegelijkertijd kampt Vlaanderen ook met droogte. Water dat snel afstroomt krijgt geen tijd om in de bodem te dringen en kan de grondwaterreserves niet aanvullen.”

Naast schade aan de natuur, hadden de droogte en overstromingen van de voorbije jaren ook impact op de landbouw in Vlaanderen. Volgens het INBO-rapport betaalde het Landbouwrampenfonds in 2018 ongeveer 150 miljoen euro aan schadevergoedingen uit, in 2019 ging het om meer dan dertien miljoen euro. De schattingen van de socio-economische impact op de landbouwsector lopen sterk uiteen. Klimaatscenario’s schipperen tussen een

waardetoeename van de Vlaamse landbouwproductie met 5,5 miljoen euro per jaar of een waardeafname met 366 miljoen euro per jaar tegen 2050, ten opzichte van 2019.

nieuws

Droogte van 2022 officieel erkend als

ramp

2 JUNI 2023

overbelast rioleringsstelsel toeneemt. Ook zorgden de ingrepen dat de structuurrijkdom van waterlopen sterk afgenomen is waardoor hun zelfreinigende vermogen beperkter is geworden. Hierdoor kunnen organisch materiaal en voedingsstoffen zoals stikstof en fosfor minder gemakkelijk uit het systeem verwijderd worden.

Daarnaast is Vlaanderen één van de meest waterschaarse regio's in Europa. Vlaanderen heeft een hoge bevolkingsdichtheid en er stromen weinig grote rivieren onze regio binnen. Bovendien is het waterverbruik in Vlaanderen voor onder andere de drinkwaterproductie en de industrie heel hoog in vergelijking met de jaarlijks beschikbare watervoorraad.

“

We moeten meer inzetten op brongerichte maatregelen die water vasthouden en laten infiltreren, meer ruimte maken voor waterberging en de natuurlijke dynamiek van rivieren herstellen

INBO - Natuurrapport 2023

Advies

“De meeste experten zijn het erover eens dat een systeemherstel essentieel is om ons te beschermen tegen waterschaarste en -overlast”, stelt het INBO-rapport. “De nadruk moet liggen op natuurgebaseerde, brongerichte maatregelen die water langer vasthouden en laten infiltreren, zoals houtkanten, bufferstroken, bodemontharding of minder draineren. En om echt effect te hebben moeten de brongerichte maatregelen op grote schaal en overall ingevoerd worden: in bebouwd gebied, in landbouwgebied en in de haarvaten van het watersysteem.” Bijkomend adviseren de INBO-onderzoekers ook om meer ruimte te maken voor waterberging en om de natuurlijke dynamiek van rivieren te herstellen.

Volgens INBO vormt de multifunctionaliteit van natuurgebaseerde oplossingen een belangrijke troef tegenover klassieke technische benaderingen. Naast waterinfiltratie en berging van overstromingswater, leveren goed functionerende ecosystemen ook andere voordelen op zoals waterzuivering, erosiebescherming, koolstofopslag, leefkwaliteit en herstel van de biodiversiteit.

Water-overdruk bij gewestplannen

Processen zoals infiltratie en waterberging vinden vaak plaats op privéterreinen of zijn vaak moeilijk verzoenbaar met de huidige ruimtelijke bestemming of het landgebruik in valleien. “De ruimtelijke ordening is te weinig afgestemd op het watersysteem en de belangen van private eigenaars wegen vaak door bij beslissingen over het ruimtegebruik”, zodus het rapport. “Door water het belangrijkste sturende element in ruimtelijke processen te maken en dat ook expliciet uit te voeren in bestemmingsplannen, door bijvoorbeeld een overdruk ‘water’ te voorzien bij de gewestplannen, krijgen waterbeheerders meer hefboomen in handen om landgebruik en menselijke activiteiten beter af te stemmen op het watersysteem.” Verschillende experten oordelen ook dat landbouwers op deze manier hun teeltkeuze en technieken beter zullen kunnen afstemmen op het fysische systeem. Zo zouden kapitaalintensieve teelten gewerd kunnen worden in overstromingsgevoelige gebieden.

“

De vergoedingen die landbouwers krijgen via het GLB wanneer ze een vrijwillige regeling treffen ten goede van het milieu of de natuur, bieden te weinig stimulansen in gebieden met kapitaalintensieve teelten

INBO - Natuurrapport 2023

Financiële prikkels

Oorzaak en gevolg

“De waterschaarste en wateroverlast van de voorbije jaren zijn geen nieuwe fenomenen. Ze zijn een uiting van een diepgeworteld probleem dat al decennialang op de beleidstafel ligt”, aldus het rapport. Aan de basis van de problemen liggen voornamelijk een hoge watervraag en menselijke ingrepen die de waterhuishouding verstoren, zoals steden die op kruispunten van waterwegen gebouwd werden, valleigronde waar landbouwactiviteiten op worden uitgeoefend, rechtgetrokken rivieren, gedraineerde gronden, bebouwing en aanleg van infrastructuur.

Deze ingrepen zorgden er volgens het rapport voornamelijk voor dat water versneld wordt afgevoerd. Op die manier vermindert de aanvulling van het grondwater en daalt het debiet van waterlopen tijdens langdurige droogteperiodes. Het zorgt bij hevige neerslag ook voor grote piekdebieten in de benedenstroomse delen van waterlopen, waardoor de kans op overstromingen vanuit rivieren en een

overbelast rioleringsstelsel toeneemt. Ook zorgden de ingrepen dat de structuurrijkdom van waterlopen sterk afgenomen is waardoor hun zelfreinigende vermogen beperkter is geworden. Hierdoor kunnen organisch materiaal en voedingsstoffen zoals stikstof en fosfor minder gemakkelijk uit het systeem verwijderd worden.

Daarnaast is Vlaanderen één van de meest waterschaarse regio's in Europa. Vlaanderen heeft een hoge bevolkingsdichtheid en er stromen weinig grote rivieren onze regio binnen. Bovendien is het waterverbruik in Vlaanderen voor onder andere de drinkwaterproductie en de industrie heel hoog in vergelijking met de jaarlijks beschikbare watervoorraad.

“

We moeten meer inzetten op brongerichte maatregelen die water vasthouden en laten infiltreren, meer ruimte maken voor waterberging en de natuurlijke dynamiek van rivieren herstellen

INBO - Natuurrapport 2023

Brongerichte maatregelen zoals infiltratievoorzieningen en vernatting moeten breed uitgerold worden om effectief te zijn, volgens het rapport. Dat betekent dat veel meer private en publieke partijen erbij betrokken moeten worden. Volgens het rapport zouden financiële prikkels en marktmechanismen een belangrijke stimulans kunnen zijn om private landgebruikers te overtuigen om deze brongerichte maatregelen te nemen. Het rapport schuift een vrijwillige koolstofmarkt naar voren. “Een koolstofmarkt kan nieuwe inkomsten opleveren voor landbouwers en natuurbeheerders. Zo kunnen Nederlandse landbouwers via het project ‘Valuta voor Veen’ koolstofcertificaten verkopen die ze verdienen door veenweides te vernattingen. De vernatting zorgt ervoor dat het veen bewaard blijft en geen koolstof uitstoot. De verkoop van certificaten compenseert de gemaakte kosten en de verminderde opbrengst van de landbouwers.” Daarnaast zou ook de oprichting van een oeverfonds landbouwers kunnen aanzetten om oevers niet te bewerken en gecompenseerd te worden door het fonds.

“De middelen uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) worden ook vaak aangehaald als hefboom om het watersysteem in landbouwgebieden te herstellen”, stelt het rapport. Voorbeelden zijn de vrijwillige regelingen waarbij landbouwers vergoed worden om maatregelen te nemen die het milieu en de natuur ten goede komen. Zo kunnen landbouwers bijvoorbeeld houtkanten of perceelsranden aanleggen die de afstroming van regenwater afremmen. De subsidies helpen om een deel van het inkomensverlies te compenseren. “Omdat de bedragen gebaseerd zijn op het gemiddelde Vlaamse landbouwinkomen, bieden ze echter te weinig stimulansen in gebieden met kapitaalintensieve teelten”, stelt het rapport. “Sommige betrokkenen gaan er dan ook vanuit dat dergelijke maatregelen niet of slechts zeer traag algemeen ingevoerd zullen geraken, tenzij ze verplicht worden.”

Betere handhaving en coördinatie

Naast van water een sturend element te maken bij ruimtelijke processen en financiële prikkels adviseert INBO ook een betere handhaving en integratie van de regelgeving om het watersysteem te herstellen. “Maak het watersysteemherstel meer afdwingbaar. Momenteel zijn de adviezen van de milieu- en natuuradministraties niet bindend, waardoor de vergunningverlenende overheid toch projecten kan goedkeuren die het watersysteem schaden”, aldus het rapport. Volgens sommige experts is ook het huidige erosiebeleid niet sterk genoeg om de toenemende piekneerslag door de klimaatverandering te compenseren. “Het bereik van de huidige maatregelen van het erosiebeleid is te beperkt en de uitvoering ervan is te vrijblijvend.”

“**Verschillende administraties gebruiken verschillende specifieke watermodellen, die modellen zijn relatief beperkt aan elkaar gekoppeld**”

INBO - Natuurrapport 2023

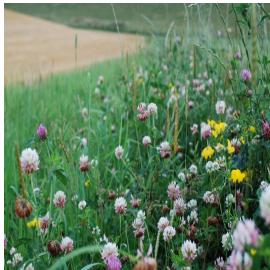
Om extra succes te hebben bij de droogte- en overstromingsaanpak stelt INBO ook vast dat er meer coördinatie en een hoger kennisniveau gehaald moet worden. “Versnippering en verkokering op vlak van coördinatie en kennis moet tegengaan worden”, zodus de INBO-wetenschappers. In Vlaanderen zijn er meer dan 100 waterbeheerders actief. Deze versnippering en verkokering van het waterloopbeheer werkt allerlei andere barrières voor een integrale wateraanpak in de hand. Hierdoor is er een versnippering van middelen en richten besturen zich te weinig op het algemeen belang, bovendien blijkt ook de coördinatie van het integrale waterbeleid op Vlaams niveau onvoldoende aan elkaar gekoppeld te zijn. “Versterk de coördinatie van het waterbeheer op landschapsniveau”, stelt het rapport voor als oplossing. “Een gebiedsgerichte aanpak zorgt voor maatregelen op maat van een gebied en voor een betere afstemming van bovenstroomse en benedenstroomse maatregelen.”

Ook kennisinstellingen zijn niet vrij van verkokering. Verschillende onderzoeksinstituten en -afdelingen hebben zich gespecialiseerd in de deelaspecten van het watersysteem. En ook binnen de overheid zorgt de verkokering van kennis voor parallelle kennisontwikkeling. Zo gebruiken

verschillende administraties verschillende watermodellen die met een specifiek doel ontwikkeld zijn, maar die modellen zijn relatief beperkt aan elkaar gekoppeld. De vergaarde kennis moet volgens het rapport meer samenhang vertonen en verder ontwikkeld worden.

Drie andere uitdagingen

Naast de droogte- en overstromingsproblematiek stelt INBO nog drie andere grote uitdagingen: klimaatverandering tegengaan, een samenhangend natuurnetwerk realiseren en de leefbaarheid in de steden verbeteren. De beleidsevaluatie en aangereikte oplossingen van deze uitdagingen volgen later in VILT.

Uitgelicht

“Biodiversiteit is een aandachtspunt voor iedereen, niet alleen voor de boeren”

nieuws

Vlaams Landbouwminister Hilde Crevits (CD&V) pleit voor een geïntegreerde aanpak om de biodiversiteitsdoelstellingen af te stemmen op de voedselvoorziening. “Het debat moe...

🕒 13 JANUARI 2021

[Lees meer](#)

VILT vzw

Bd Simon Bolivar 17
1000 Bruxelles

Contact

M • info@vilt.be

Volg ons op:

screenreader.visit us on our facebook page: <https://www.facebook.com/vilt.nieuws/>

screenreader.visit us on our linkedin page: <https://www.linkedin.com/company/vilt-vzw/>

screenreader.visit us on our instagram page: <https://www.instagram.com/vilt.nieuws>

screenreader.visit us on our x page: https://x.com/vilt_nieuws

screenreader.visit us on our bluesky page: <https://bsky.app/profile/viltmieuws.bsky.social>

© 2026 VILT vzw, all rights reserved |

[Privacy policy](#)

[Copyright](#)

[Cookie Policy](#)

[Cookie instellingen aanpassen](#)

Webdesign by Who Owns The Zebra